

**Raahen varhaiskasvatuksen
toiminnallisen
tasa-arvon- ja yhdenvertaisuussuunnitelman
ohjeistus**

Johdanto

Varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Suunnitelmissa tavoitteeksi on määritelty lapsen mahdollisuus kehittää kykyjään ja tehdä valintoja sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta.

Tasa-arvolaki velvoittaa ennaltaehkäisemään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä edistämään tasa-arvoa lapsen ikä ja kehitys huomioiden. (OPH 2023) (<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>)

Lain mukaan yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta iästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. (OPH 2023) (<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>)

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Raahen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan ryhmiin pyritään luomaan turvallinen, lämmin, kaikkia kunnioittava, avoin ja ennakkoluuloton ilmapiiri kohtaamalla lapset ja aikuiset sensitiivisesti. (Raahen vasu 2022, 28–30)

Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä

Varhaiskasvatuksessa tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että sukupuoli ei aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan varhaiskasvatuksen arjessa.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että ihmisten eri ominaisuudet, kuten ihonväri, uskonto tai terveydentila, eivät aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan.

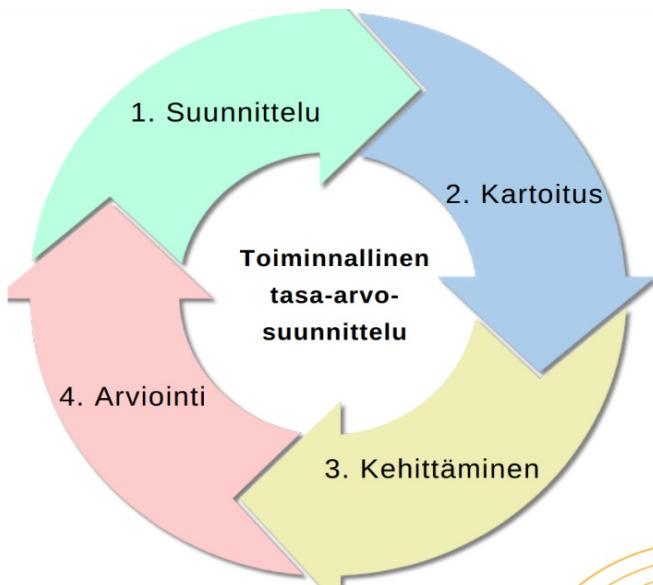
Sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolietoisuus ovat rinnakkaisia käsitteitä. Ne tarkoittavat taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinormeja, jotka usein ovat tiedostamattomia. Ne ovat herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, joissa sukupuoli rajoittaa lasten toimintaa ja taitoa purkaa niitä. Sukupuolesta riippumatta lapsilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet leikkiä, osallistua ja toimia.

Näiden käsitteiden rinnalla on käytetty sukupuolivastuullisuuden käsitettä, joka korostaa henkilöstön vastuuta ottaa huomioon tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. Sukupuolinäkökulmaa ei voi ohittaa kasvatuksen ja opetuksen käytännöissä. Kaikkiin yllä mainittuihin käsitteisiin liittyvä henkilöstön eettinen vastuu ottaa sukupuolen vaikutukset huomioon.

Varhaiskasvatuksessa sukupuolisensitiivisyys, -tietoisuus ja –vastuullisuus näkyvät silloin, kun henkilöstö osaa tarkastella sukupuolen merkitystä arjessa, pohtia omia, osin tiedostamattomiakin

oletuksiaan eri sukupuolista ja kannustaa lapsia aktiivisesti monipuoliseen toimintaan. Ketkä siivoavat leikin jäljet? Eroavatko keuhut ja huomion jakautuminen sukupuolen perusteella? Puhutellaanko lapsia tietyllä äänensävyllä sukupuolesta riippuen?

Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelu on jatkuva prosessi

<https://tasa-arvoinevarhaiskasvatus.fi/wp-content/uploads/2019/05/Toiminnallinen-tasa-arvosuunnittelu-varhaiskasvatuksessa.pdf>

1.Suunnittelu

Tässä vaiheessa on hyvä tutustua keskeisiin käsitteisiin ja lakeihin: Mitä ovat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus? Miten ne eroavat toisistaan? Entä sukupuolisensitiivisyys? Ovatko sukupuolen moninaisuuteen tai antirasismiin liittyvät käsitteet tuttuja? Miten esteettömyys huomioidaan varhaiskasvatuksen arjessa? Perehtykää ja ottakaa selvää!

[Käsitteet | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

2.Selvitys

Tutkikaa oman yksikkönne varhaiskasvatuksen tasa-arvotilannetta keskustelemalla, havainnoimalla ja/tai videoinnilla.

Käyttäkää arjen tarkastelun apuna havainnointilomakkeita:

<http://www.tasa-arvoinevarhaiskasvatus.fi/menetelmat/>

3. Kehittäminen

Kehittämisvaiheessa pureudutaan niihin teemoihin, joista selvitysvaiheessa paljastui parannettavaa tai muutettavaa.

Tässä vaiheessa nimetään toimenpiteitä, joilla puututaan nimenomaan näihin selvitysvaiheessa esiin nousseisiin epäkohtiin. Toimenpiteet eivät ole arvoja tai korulauseita kuten “toiminta on tasa-arvoista”, vaan konkreettisia asioita, joita arjessa voidaan toteuttaa

Vaikka selvityksessä nousisi esiin useita kehittämiskohteita, voitte keskittyä vain muutamaaan kerrallaan, jotta kehittämistyö onnistuu. Pyrkikää löytämään mahdollisimman helposti toteutettavia tekoja, joilla on suuri muutosvaikutus.

Kehittämistoimenpiteillä on hyvä olla aikataulu ja vähintään yksi vastuuhenkilö, ja myös tässä vaiheessa voi osallistaa lapsia ja huoltajia. Lapset voi ottaa mukaan esimerkiksi järjestelemään leikkipisteitä uudella tavalla ja huoltajia voi osallistaa esimerkiksi lasten myönteiseen huomioimiseen pyytämällä heiltä kehuja esimerkiksi lapsen kehujulisteeseen.

4. Arviointi

Viimeinen tasa-arvolain vaatima prosessin vaihe on toimenpiteiden arviointi.

Mikä onnistui? Mikä tuntui vaikealta? Mitkä toimenpiteet jäivät osaksi arkea? Vaatiiko jokin toimenpide kehittämistä edelleen? Mitä konkreettisempia kehittämistoimenpiteet ovat, sitä helpompi niitä on myös arvioida.

Toiminnallisen suunnitelman mallilomake

Tämä toiminnallisen suunnitelman mallilomake on minimissään se, mikä jokaisesta toimipaikasta täytyy löytyä.

Lomakkeen täyttäminen on prosessi:

1. Lomaketta täytetään ensimmäisen kerran sen jälkeen, kun on selvitetty toimipaikan arjen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Kerro erillisellä paperilla, mitä selvityksessä havaittiin. Nosta kehitettävien toimintatapojen lisäksi esiin myös positiivisia toimintamalleja.
2. Selvityksen jälkeen pohditaan mitä lähdetään kehittämään, mitä tavoitellaan ja millaisilla toimenpiteillä tavoitteeseen pyritään.
3. Seuraavaksi sovitaan kehittämistoimenpiteille aikataulu ja vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö ei tarkoita sitä, että hän on yksin vastuussa toimenpiteiden tekemisestä, vaan hän on vastuussa siitä, että toimenpiteet toteutuvat sovitussa aikataulussa. Miettikää jo valmiiksi, miten toimenpiteitä arvioidaan ja milloin.
4. Kun toimenpiteitä on toteutettu esimerkiksi kevään ajan ja toimenpiteitä arvioitu, kirjataan ylös mitä asioita arvioinnissa on noussut esiin.

TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986
Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325

Esimerkki täytetystä toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta

1. Milloin ja miten selvitystä on tehty? Mitä asioita selvityksessä nousi esiin?

Havainnointia tehty syys- ja lokakuussa 2023 videoinnin avulla. Tarkennettu havainnointia keuhihin, kirjoihin ja leikkeihin lomakkeiden avulla marraskuussa 2023, kun selvityksessä nousi esiin, että näissä olisi kehitettäviä teemoja. Huomattiin, että kirjojen representaatio oli kapeaa, myönteistä kohtaamista voisi lisätä ja leikit voisivat olla monipuolisempia.

Kehitettävä teema	Tavoite	2. Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu, vastuhenkilö, milloin arvioidaan	3. Arvioinnin tulokset
Kehut ja myönteinen kohtaaminen	Jokainen lapsi saa päivittäin positiivista huomiota, kehut eivät ole sukupuolittuneita	Tehdään myönteisen kohtaamisen harjoitusta 2 x viikko. Jokaiselle lapselle positiivista huomiota päivittäin, seurataan vihkon avulla. Suunnitellaan paremmin iltapäivää, jossa paljon negatiivista huomiota.	Tammi-huhtikuu: Paju aikatauluttaa harjoitukset. Kirsi ottaa vihkon käyttöön, kaikki täyttävät sitä.	Lasten positiivinen kohtaaminen on juurtunut osaksi arkea hyvin. Iltapäivät sujuvat paremmin, seurataan vielä ja tarvittaessa kehitetään lisää syksyllä 2024.
Kirjojen representaatio	Kirjat antavat samaistumis-mahdollisuuksia monenlaisille lapsille	Etsitään kirjoja, joissa moninaisia perheitä, erivärisiä ihmisiä, vammaisia hahmoja, syrjivien normien rikkomista. Lainataan kirjastosta, hankitaan omaksi mahdollisuuksien mukaan.	Riikka & Venla vastuussa iltapäivistä. Joni kokoaa kirjalistaa. Arvioidaan toukokuussa.	Joni koonnut kattavat kirjallistan, joka jaettu koko taloon. Uudet hankinnat tehdään listasta ja kirjastoreissuilla lainataan vähintään 1 kirja listalta.
Leikki, leikkipaikat ja leikin ohjaaminen	Leikit muuttuvat monipuolisemmiksi Kielellistä tukea tarvitsevat lapset pääsevät enemmän mukaan suomea puhuvien lasten leikkeihin.	Muutetaan leikkipisteiden sijaintia ja sekoitetaan leluja. Tehdään leikin ja leikkikaverin arvontaa kerran viikossa. Panostetaan sukupuolisensitiiviseen ja monipuolisia ystävyys-suhteita tukevaan leikin ohjaukseen.	Tammi-huhtikuu: Riikka, lapsia osallistaen Kuisma Kaikki, Joni briiffaa ja seuraa koko kevään ajan Arvioidaan toukokuussa	Leikkipaikkoja järjestellään uudelleen taas ensi keväänä lasten kanssa, toimi hyvin ja lapset olivat innoissaan. Lasten leikit ja leikkikaverit monipuolistuneet hyvin, arvontaa jää viikoittaiseen käyttöön. Leikin ohjausta tarpeen tarkastella ja kehittää vielä tulevana syksynä.

Kohdat 1 ja 2 täytetään, kun toimipaikassa on tehty selvitys tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Kohta 3 täytetään, kun arviointi on ajankohtaista.

TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986
Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325

1. Milloin ja miten selvitystä on tehty? Mitä asioita selvityksessä nousi esiin?				
Kehitettävä teema	Tavoite	2. Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu, vastuhenkilö, milloin arvioidaan	3. Arvioinnin tulokset

Kulttuurista moninaisuutta käsittelevää lastenkirjallisuutta

Riikka Ala-Harja (2018), *Kahden perheen Ebba*

Riina Katajavuori (2017), *Mennään jo naapuriin*

Sanna Peliccioni (2018), *Meidän piti lähteä* ja (2018), *Onni-pojan talviseikkailu*

Leena Virtanen (2010), *Xing ja sukulaiset*

Tomi Kontio (2015), *Koira nimeltään Kissa* ja (2019), *Koira nimeltään Kissa tapaa kissan*

Johanna Lestelä (2019), *Tuikun tärkeä tehtävä*

Anna Härmälä (2011), *Sinä et kuulu tänne, Beiron*

Veera Salmi (2016), *Päiväkoti Heippakamu - Rebekan rapupäivä*

Päivi Franzon (2007), *Muuttolintulapsi*

Tittamari Marttinen (2015), *Ikioma perheeni*